

NR 2 FEBRUARI 2016

Årg. 21

ÅRSMÖTEN

VEST-bygdens LRF

Söndag 14 februari kl. 19.00
i Gervaldsgården

Avdelningen bjuder på kaffe och
smörgåstårta.

Alla hjärtligt välkomna!

Västergarns

fiskareförening

Lördag 12 mars kl. 19.00
I Västergarns skola

Välkomna!

Sanda hembygdsförening

Söndagen den 21 februari kl. 19.00 i Sanda bygdegård

Förhandlingar

Kaffe med fastlagsbulle

Årets Sandabo utses.

Var är hemma? Att vara svensk men ändå inte.

Föredrag av sandabon Christian Salas som kom till Sverige som
6-åring 1976, efter statskuppen i Chile.

Alla hjärtligt välkomna!

Strandvedeln - Sandpapprets omslagsblomma

Kanske undrar ni varför jag envissas med att ha en blomma på första sidan av Sandpappret, här får ni en liten förklaring. Det är en strandvedel och läser man på Länsstyrelsens hemsida får man veta följande:

"En flerårig, upp till 3 dm hög ört med mattformigt växtsätt och violetta blommor i klase. Arten växer på öppen, torr ängsmark, gärna vid havet, och är troligen kalkgynnad. I Sverige förekommer strandvedeln bara på en lokal i Bohuslän samt på Varvsholm (talrikt) och Vivesholm (enstaka exemplar) i Sanda socken på Gotland.

Tillhör familjen Ärtväxter, Fabaceae."

www.lansstyrelsen.se/gotland

Gotlands Botaniska Förening ger ut en tidskrift *Rindi* och nummer 2 2015 handlar om rödlistade kärlväxter på Gotland 2015. Där finns naturligtvis strandvedeln med, inte bara som text utan också som en fin omslagsbild, fotograferad av Marita Westerlind. Är du inte medlem i föreningen och får den som medlemstidning så finns den att låna på biblio-

teken.

Den tillhör de Fridlysta och Starkt hotade växterna och så här skriver man i *Rindi* om strandvedeln:

"Astragalus danicus - strandvedel Inkommen, bofast. Sällsynt. Sandiga och grusiga, öppna torrängar. Backarna på Varvsholm betades tidigare av hästar, men betet har upphört, varför buskar avancerar ut över växtplatserna. På Sagholmen är markerna dock fortfarande betade. Strandvedel verkar ännu ännu finnas kvar i oförändrad mängd, men på sikt hotas bestånden av igenväxning. Uppgifter sedan 1983: Klinte, Varvsholm, 1986-2012, Sanda, Sagholmen, ett litet bestånd i en mindre sänka på betade gruskullar, 1985, kvar 1992."

I sin bok **Fagningsros och jordsyren**, 1976 skriver Staffan Rosvall om strandvedeln bl.a.:

"Strandvedeln är tidigare känd som en barlastväxt från några få platser i Sverige, bl.a. Gotland, Kalmartrakten och Bohuslän. Fastlandslokalerna är nu utdöda och artens enda återstående svenska växtplats är Varvsholmen vid Klintehamn på Gotland. Den upptäcktes där 1884 av Kand. Alb. Vesterberg och skolynglingen Frans Öfverberg 1/8 mil n. om

Klintehamn i Sanda s:n vid stora landsvägen på ett inskränkt område på stenig mark.

Året därpå fann Vesterberg växten på Varvsholmen i ett större antal exemplar.

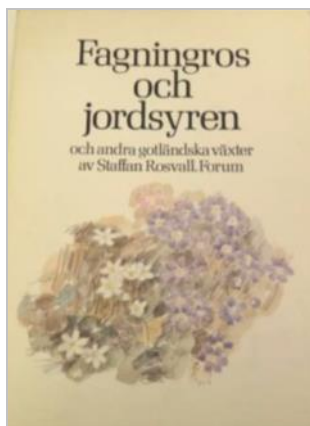
Varvsholmen var från början ett lågt grund som byggts på med barlastsand, främst från nordtyska och danska hamnar. Export av virke, tjära och kalk har pågått härifrån sedan 1600-talets början. Den första kalkugnen byggdes på "Logarfva grund" 1685. Ännu kan jag när jag går här i strandskvalet se ett helt främmande strandgrus: flinta, krita och tegelbitar.

En mycket livlig sjöfart kännetecknade hamnen vid Linnés resa 1741. Ur hans dagbok läser jag: "Här lågo de mesta fartyg vi sett i någon gotländsk hamn, hela tolv stycken, att intaga kalk, bjälkar och bräder etc." Men Linné besökte säkerligen inte Grundet, hans Karlsöresa utgick från Ekstakusten. När han återvände från öarna till Klintehamn anlöttes troligen den inre hamnen. Hade Linné och hans resällskap besökt Grundet skulle säkert deras skarpa blickar noga ha undersökt barlasthögarna på jakt efter främlingarna i florán.

Först i slutet av 1700-talet byggdes det skeppsvarv som gett hol-

men dess nuvarande namn. Den inre hamnen byggdes ut och virkesexporten gick därifrån. Också barlasten tippades på andra platser runt hamnen. Redan då fanns förmodligen strandvedeln på Varvsholm.

*Arten har i Norden sin huvudutbredning på de danska öarna. Ännu under 1900-talet seglade virkesskutorna i sina gamla trader mellan ön och Danmark och Tyskland och barlast fördes hit i stora mängder. Skutorna hade sällan returfrakter. En loggbok från seckelskiftet berättar om klinteskutan Clara som 1907 låg i vinterhamn i Frederikssund. I mars förde hon på sin första resa för året barlastsand tillbaka till Klintehamn. Vid Frederikssund och runt Roskildefjorden finns talrika lokaler för *Astragalus danicus*. /GM/*

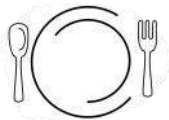

VEST-bygdens LRF-avdelning

BONDMAT

Onsdagen den 30 mars kl. 11.30 - 13.00

i Sanda bygdegård

Alla hälsas hjärtligt välkomna!

STICKKAFÉ

I Västergarns hembygdsgård

Söndag 28 februari och 10 april mellan kl. 15 och 17

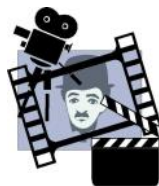
Kom, tag med det du vill sitta och arbeta med och umgås en stund.

Vill du veta mer, kontakta Maria Ahlstäde, tel 245060

Kommande filmer på Rondo

Biljettpris: 80 kr

28/2 kl. 15.00	Den gode dinosaurien
28/2 kl. 19.00	En man som heter Ove
6/3 kl. 19.00	Den unge Zlatan
13/3 kl. 19.00	Våga älska
20/3 kl. 15.00	Zootropolis
28/3 kl. 19.00	En man som heter Ove OBS!! Annandag påsk
3/4 kl. 19.00	Överlevarna
10/4 kl. 15.00	Kung Fu Panda 3

Välkomna!!

DANS med ÅRSMÖTE

Sanda bygdegård, lördag 20 februari kl. 19.30

Musik: Zaesarz

Anmäl till Anki tel 0707 442017 eller 0498 242017 sen 17/2.

Sanda dansförening hälsar alla välkomna!

Klinte filmstudio

Rondo - onsdagar kl. 19.00

6 filmer = 250 kr

Program våren 2016:

24/2 **Svenskdjäväl** Sverige 2015. Guldbagge för bästa nykomling

2/3 **Mandarinodlaren** Estland/Georgien 2013. Drama. Årsmöte

16/3 **45 år** Storbritannien 2015. Drama

30/3 **Tjuvheder** Sverige 2015. Drama. 5 guldbaggar

13/4 **Familjen Bélier** Frankrike 2014. Komedi

27/4 **Wolfpack** USA 2015. Dokumentär

Gutar frågar gitar, omgång två

Sanda bygdegård

Söndagen 21 februari kl. 14.00

De lag som fått bästa poäng i första omgången av IOGT-NTO:s frågetävling om Gotland tävlar om en finalplats.

Kaffeservering med smörgås och Mariannes "Påitu".

Välkomna att lyssna!

Arr: IOGT-NTO Gotland och Sanda hembygdsförening

Sanda Västergarn Röda Kors

VÄLKOMSTFESTEN

för våra vänner från Björkhaga blev en succé! Mer än 100 personer från vårt närområde - Sanda, Västergarn, Klinte och Mästerby kom och delade eftermiddagen med dem. Så det var fullt i bygdegården och ett sorl av svenska, arabiska, persiska och engelska. Och det går bra att tala med händerna också. Kaffe, bullar och kakor gick det åt under det att sandasorkarna Samuel Kåring och Lukas Johansson underhöll med sång och musik och olika föreningar i socknarna presenterade sig för de asylboende. Tolkade gjorde Riad på arabiska och vår sandabo Mahmood på persiska. Lars Österlund presenterade hembygdsföreningen, Viking Pettersson gjorde reklam för KIK och bjöd in till en prova-på dag den 7 februari i Klintehallen. Kent Österdahl berättade om kyrkans aktiviteter för alla åldrar t.ex. syförening, kyrkis, klubben mm. Kontaktfamiljer anmälde sig och det blev precis så bra, allt som vi ville.

KROPPKAKSFESTEN

Den 30 januari gick den årliga kroppkakefesten av stapeln i bygdegården. Mellan 600 och 700 kroppkakor hade tillverkats, 7 liter sås och massor av lingonsylt kokats, kakor bakats och många, många mjölkkanor fyllde kylan, så det var väl sjutton också om det inte skulle räcka till! Andra år har det nämligen inte räckt till kökspersonalen! I år hade vi också bjudit in vännerna från Björkhaga, så det var nog 130 personer som åt. Det var kö till maten och fler bord fick fällas upp - och det blev en stor slant till Röda Korset.

Tack alla "bagerskor", alla som hjälpt till på annat sätt och alla som kom och åt. Året till nästa kroppkaksfest går fort men innan dess händer mycket i Röda Korset i Sanda - Västergarn. Så kolla alltid Sandpappret för vår verksamhet. /Inger E/

Torsdagen den 25 februari kl. 19.00 håller Sanda Västergarn Röda Kors

KRETSSTÄMMA

i Gervaldsgården

Vi kommer att informera om Röda Korsets verksamhet på hemmaplan och ute i världen. Till förhandlingar, lotterier, kaffe och god gemenskap

hälsar vi alla välkomna!

Bilder från Röda Korsets kroppkaksfest i bygdegården den 30/1
fotograferade av Martin Sjöli.

Vad händer i Sanda och Västergarn?

FEBRUARI 2016

- Ons 10 18.20 **Bokbussen** stannar vid *Sanda bygdegård*
- Ons 10 19.00 **Handarbetsträff** i *Sanda bygdegård*. Sid 9
- Sön 14 13.00 **Mässa** i Taizé-ton i *Västergarns hembygds gård*
- Sön 14 14-16 **Afternoon Tea** i *Sanda bygdegård*. Sid 10
- Sön 14 19.00 VEST-bygdens LRF har **årsmöte** i *Gervaldsgården* S 1
- Tis 16 18.00 **Veckomässa** i *Sanda prästgårdskapell*.
- Tor 18 19.00 **Mästerby: Passionsandakt** hos *Marita Lukowiesky*
- Lör 20 19.30 **Dans** med årsmöte, i *Sanda bygdegård*. Sid 5
- Sön 21 10.00 **Gudstjänst** i *Sanda prästgårdskapell*.
- Sön 21 14.00 **Gutar frågar gitar** etapp 2 i *Sanda bygdegård*. Sid 5
- Sön 21 14-16 **Afternoon tea** i *Västergarns hembygds gård*. Sid 10
- Sön 21 19.00 **Sanda hbf årsmöte** i *Sanda bygdegård*. Sid 1
- Tis 23 18.00 **Veckomässa** i *Sanda prästgårdskapell*
- Tors 25 19.00 **Kretsstämma** Röda Korset i *Gervaldsgården*. Sid 7
- Lör 27 09.30 **Melodikryssfrukost** i *Sanda bygdegård*. Sid 9
- Sön 28 15-17 **Stickkafé** i *Västergarns hembygds gård*. Sid 4
- Sön 28 19.00 **Gudstjänst** i *Mästerby församlingshem*.
- Mån 29 19.00 **Styrelsemöte** Sanda Hbf i *Sanda bygdegård*

MARS 2016

- Tis 1 18.00 **Veckomässa** i *Sanda prästgårdskapell*.
- Tor 3 19.00 **Västergarn: Passionsandakt** hos *Astrid Öberg*, Mafr.

- Lör 12 19.00 Västergarns fiskareförenings **årsmöte** i Västergarns skola. Sid 1
- Sön 20 14.00 **Årsmöte** Västergarns hembygdsförening i hembygdsgården. Sid 11
- Ons 30 11.30-13 **Bondmat** i Sanda bygdegård. Sid 4

HANDARBETSTRÄFF

Vi träffas och stickar, virkar, syr, stoppar strumpor eller vad du vill syssla med.

Kom och var med i vår gemenskap.

Vill du ha fika tar du med det själv.

Start onsdagen den 10 februari kl. 19-20.30

Sanda bygdegård, övervåningen

Kontaktperson: Annelie Öberg, 073-6260918

VÄLKOMNA!

Sanda hembygdsförening

MELODIKRYSS- FRUKOST

Sanda bygdegård

Lördag 27 februari kl. 09.30

Först äter vi frukost
tillsammans.

Kl. 10.00 löser vi krysset
Pennor och kryss finns.

VÄLKOMNA!

Sanda hembygdsförening

SANDA SPORTLOVS KAFFE

Söndag 28 feb kl 12-17

Bullar, pajer, kakor,
och våfflor

Välkomna!

SANDA KAFE

(Gamla affären mitt i Sanda)

Välkomna till världen och Västergarn!

För ett tag sedan hälsade vi Eva Widing och Björn Ahlby välkomna till socknen. Nu vill vi gratulera till den nya familjemedlemmen **Alfred** Ahlby. I huset fanns förut två småtingar (katter) men nu har det alltså kommit en riktig liten "sork" som skall heta Alfred. Och Alfred såg till att inte behöva dela sitt födelsedagsfirande med alla Lucior framöver, för han kom mot kvällningen den 12 december. Så nu är Eva och Björn nyblivna lyckliga föräldrar och vi säger välkommen till lilla Alfred!

Västergarns hembygdsförening gm Majgun Bäckman.

Nu i vintermörkret vill vi i Västergarns hembygdsförening bjuda in alla, såväl barn, unga, gamla, nyinflyttade m.fl. i bygden på

AFTERNOON TEA

Söndagen den 21 februari mellan kl. 14 och 16

i Västergarns hembygdsgrd

Ett tillfälle att träffas och umgås och givetvis njuta av smarriga bakverk, alltifrån knäckebröd till bakelser!

Kaffe/te och buffé med flera olika bakverk till självkostnadspris.

Varmt välkomna!

Västergarns hembygdsförening

Sanda klass 4 bjuder in till

AFTERNOON TEA

i Sanda bygdegård

Söndagen den 14 februari kl. 14-16

Det går bra att köpa biljett i entrén

Vuxen 75 kr, barn 50 kr, familjepris (2 vuxna, 3 barn) 200 kr

Årsmöte

Västergarns hembygdsförening

Söndag 20 mars kl. 14.00 i Hembygdsgården.

Vi bjuder på kaffe och hembakat i trevlig gemenskap.
Motioner skall vara styrelsen tillhanda senast 20 februari.

Gå gärna in på hemsidan för mer information,
www.hembygd.se/gotland/vastergarn

Vid ytterligare frågor, kontakta ordf. Ingela Penje,
tel: 245028, 070-952 70 72

VÄLKOMNA!

Västergarns hembygdsförening

Mat & MUSIK

Torsdag 11 feb. kl. 18.30 kan du uppleva en härlig 3-rättersmeny och föreställning med sång & musik. Endast 395,- per person!
Begränsat antal platser så boka nu.

"Kärleken, döden och en slät kopp kaffe"

En föreställning om längtan, tango, kaffe och om att dö lite. Sara Lindh och Niklas Fransson sjunger, spelar och berättar.

SPA-paket

Kom och njut en spa- och må bra-vistelse hos oss.

Pris 1.395,- per person med del i dubbelrum, en behandling med 50 minuter massage ingår samt 3-rättersmiddag, frukostbuffé och tillgång till pool, gym, bastu. Välkommen med din bokning.

ÖPPETTIDER:

Poolhus alla dagar 8-20

Gym dygnet runt

Restaurang Ons-Fre 17-20

Lör 12-21 | Sön 12-16

Fröjel Resort & Spa

Fröjel Resort & Spa, Balders väg 3. Tel 0498-41 11 09
8 km söder om Klintehamn. www.fröjel-resort.se

Medlem i föreningen är alla boende i Västergarn med omnejd, som vill verka för föreningens syfte och ändamål.

Hembygdsföreningens verksamhet ska stimulera och föra fram socknens kulturella och sociala liv med olika aktiviteter, vård av Hembygdsgården gamla skolan och Valbyte. En levande socken. Återkommande varje år är Valborg, Gökotta, Konstutställning, Sockendag, Lammfest, Stickkafé, Afternoon Tea.

Information om kommande aktiviteter finns i Sandpappret och på Hembygdsföreningens hemsida, på VIP-skylden vid vägen, och Västergarns hemsida.

I www.bygdeband.se pågår ständig dokumentation med bilder, texter om hus, människor och händelser från bygden.

För uthyrning av hembygdsgården, och lägenheten kontakta:

vastergarn.hembygdsforening@hotmail.com,

Maj Nilsson, majgoran@telia.com, tel: 0498-245101,

Barbro Wigström, 0498-245085

Stöd gärna Hembygdsföreningen.

BG: 569-4369, SWISH: 123 188 6944

www.hembygd.se/vastergarn, www.vastergarn.info

KOMMANDE AKTIVITETER I VÄSTERGARN

Promenader saml. HG gamla skolan	Varje tisdag kl. 8.00
Afternoon tea i hembygdsgården	21/2 kl. 14-16
Stickkafé i hembygdsgården	28/2 kl. 15-17
Årsmöte i hembygdsgården	20/3 kl. 14.00

UNEA Hemtjänster AB

Tjänste- och serviceföretag som gör din vardag bekvämare

Vi utför biståndsbedömd kommunal hemtjänst, priset är det samma som i regionens regi och betalas till kommunen.

Vi har små arbetsgrupper som ger god kontinuitet och personal som vet hur du vill ha det i ditt hem.

Du vet väl att du kan välja oss, eller byta till UNEA Hemtjänster i följande socknar:

Klintehamn Sanda Mästerby Fröjel Hejde
Västergarn Tofta Eskelhem

Vi ger dig:

Kontinuitet i personalgruppen Flexibilitet
Kontaktpersonal Personal som vet hur du vill ha det
Trygghet Respekt och tillit

Hjälp med kontakter - Vårdcentral, sjukgymnast/arbetsterapeut,
fotvård, frisör, färdtjänst mm.

För dig som bara behöver lite städhjälp i hemmet så kan du boka in ett fönsterputs eller storstäd samt städ i återkommande intervall.

Vi erbjuder skatteavdrag på ditt rut-städ.

**VÄLKOMMEN ATT RINGA 0498-24 03 58
så hjälper vi dig!**

Rauk Maskin

Nu har vi även **aluminiumställning** för inom och utomhusbruk.

Se hemsida för mer info.

Pris från 75kr/dygn

Vi hyr ut inom

Entreprenad • Bygg • Trädgård • Verkstad

www.raukmaskin.se

Bokning 0707-509914 Support 0707-506550

Antikrundan

i Sanda bygdegård den 21 januari samlade mycket folk men det var nog inte så många som kände sig väldigt rika när de gick hem, åtminstone inte vad gäller pengar. Ulf Broberg var ganska snål med värderingarna, däremot hade han mycket intressant att berätta om alla de föremål som tagits med. Dick Magnusson tittade på smycken men där fick bara ägaren veta värdet, inte vi andra. Jag som gick dit bara för att lyssna hade en trevlig kväll.

Gutar frågar gitar

samlade 7 lag som svarade på frågor om Gotland, drack kaffe och åt smörgåsar med MariAnnes goda påitu, en tradition på Gutar frågar gitar. Vann i Sanda gjorde familjen Wallin, Ellen, Anki och Anna som fick ihop 33,5 poäng av 44 möjliga. Flera lag går vidare till nästa tävling den 21 februari.

Buldardag

var det i gamle bodi lördagen 30 januari. Ola läste ur Fäi-Jakås brevi och vi buldrade om allt möjligt.

STENHUSE GÅRD

Varför heter det så?

Plöja: Bildat av fornsvenskans *plöghia*. Bildat av ordet *plog*, som flera språk har, t ex engelska *plough* och tyska *Pflug*.

Så: Bildat av fornsvenskans *sa*. Ett allmänt germanskt ord, t ex engelska *sow*, tyska *säen*, gotiska *saian*. Släkt med latinets *serere* - vilket också betyder "så".

Tomat: Av spanskans *tomate*, men ursprungligen hämtat från det sydamerikanska indianspråket *nahuatl*, där det heter *tomatl*.

Palsternacka: Av lågtyskans *palsternake*, som lånat det från latin där det heter *pastinaca*.

Gurka: Kommer från medellågtyskans *agurke*, men är troligen inlånat från polskans *ogórek*.

Gurkmeja: Av ordet *Gurkemey* i äldre tyska, hämtat från ordet *curcuma* på latin. Latinet har lånat det från arabiska *kurkum*, vilket betyder saffran och inget annat. Men eftersom växten har en saffransgul rotstock, så fick den namnet gurkmeja, alltså egentligen "saffransmeja".

Gårdsbutiken i Sanda är vinterstängd tills det är dags för sparris i april.

Gilla oss på facebook, så får du alltid goda nyheter.

[facebook.se / Stenhuse Gård](https://www.facebook.com/StenhuseGård)

Jag har ett problem...

Kan man kasta ut en julgran som inte barrar? Kan man ha en julgran tänd inomhus trots att januari är slut?

Ett riktigt ilandsproblem, jag vet! Ett sånt problem som jag som har det bra i min vardag kan ägna mig åt. Jag har det bra, får min pension varje månad, mina ben kan ta mig på en promenad i skogen och mina ögon tillåter mig att läsa, virka, sticka och sy när jag vill. Dessutom bor jag på en trevlig plats där jag kan umgås med vänner, då trivs jag.

Idag såg jag ett utdrag ur en TV-serie "En resa för livet" med sångaren Ulrik Munther, som besöker SOS barnbyar i gruvstaden Rustenberg i Sydafrika. Han besö

ker barn som lever på soptippen och hälsar på hemma hos fyra barn som bor ensamma i ett skjul, sedan mamman lämnat dem, ingen av de fyra papporna fanns heller till hands. Världen är full av problem.

Ett annat problem som inte heller är så allvarligt, Sandpappret har blivit svart-vitt igen. Lite tråkigt kanske, men inte livsviktigt. Kanske har hembygdsföreningen råd med färg vid något speciellt tillfälle...

Medan jag har skrivit, har jag löst mitt problem - granen får stå kvar tills den barrar, vi får se hur det är i mars.
Gunvor

ANNONSERING

Hel sida A5: 300 kr

Halv sida: 150 kr

1/4 sida: 75 kr

Föreningsaktiviteter: Gratis

BOKA SANDA BYGDEGÅRD

Ring Åsa S Andersson 0498-242016

sanda.bgard@gmail.com

MEDLEMSAVGIFTER 2016

Sanda hembygdsförening -

Familj: 100 kr - Enskild: 50 kr

Postgiro 28 65 38-4

Nu också **Swish nr 123 671 35 72**

Sanda IF - 100 kr

Bankgiro 5331-0819

Nästa nummer av Sandpappret utkommer i slutet av vecka 9

MANUS IN SENAST 26/2

Lämnas till hembygdsföreningens styrelse eller Gunvor Malmros

Tfn: 0498-242113 E-post: gunvor.malmros@telia.com